Universal Declaration of Human Rights - Gonja

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR* in *Unicode* project, http://www.unicode.org/udhr.

DURNYAN KIKE BE KEYILI KPRA TA LANE DIMEDI KIKE BE KUMU SO BE ASHYEN NE MOBE KASHINTEN AKPA

ASHENFESO

Kepin nɛ kemaŋkura, dimedi be eyilikpa nɛ mobe kumu so be asheŋ e la mobe kashinteŋ nɛ eyur-wushi be egbel-tulwase.

Kedə ne kekplan dimedi be kashinten ere so e naa bra barkəne, a duu mfera lubi dimedi be kumu to, n nan shi ne durnyan to dimedi bu kebaa malga yelyela, ebəreshun, kayeni-yeni ne kanye kii ashen kpakpa so bebolpo kutə.

Ku daga fane awura-shen be mbra ka bee kun dimedi be kashinten n sa maa shi ne eko maa kini mo barkasa nko a nyan mo.

A daga keteni efuli-ana be kakurwe kelepo so.

Yunatεd Neshin be baasa sa yerda kawol to ta a laŋε baasa be kashinteŋ-kpra nε bumode eyilikpa nε bu tiŋ teŋi bumobe kachena nε kebawɔtɔ lɛla be akpa so.

Efuli-ana ne a wo konokonwole ere to bo ntan fane ban pe abar be nsher to n nya bunyan ne kemankur kashinten ere to.

Ekama be kepin kashinten ne kumu so be ashen ere e la demu kpra ne ku been che to n teni ntan ere so. Naniere, kumo so.

Durnyan kike be nsher gbon nna vili dimedi kike be kumu so be ashen ne kashinten ere.

Amuso, Kamalga ere to

BEE NINI FANE "GENERAL ASSEMBLY" BEE

Kaŋɛ ekama fanɛ kayili nɛ kuwɔ kawol ere to la amo nɛ a beeŋ wɔrɔ anfaani nsa ekama mo ne ewɔ efuli nna so. Ekama nta n-ya mata durinya kikɛ be mmalga yiliso so. Adaga efuli kikɛ eshuli n sa kamalga mo nɛ kuwɔ kawal ere to nta kumo nki kapatɛ nsa anye. Nsa nɛ kamalga ere eluri efuli kikɛ nɛnɛ: epeŋi petɛkpa, epeŋi-tɔrkpa, banaso, jisaso kusɔ nɛ adaga anye kikɛ ewurɔ nna ela.

Demu 1

Bu kurwe dimedi kike mobe kumu so, ne mobe, eyilikpa, keshen ne kashinten man kor eko peye to. Nyinpela sa dimedi kike lakal ne mfera fane bu chena abarso kelepo so.

Demu 2

Ekama kɔ ekpa ta a laŋɛ kashinteŋ ere kikɛ nɛ kumu so be asheŋ nɛ a wɔ keyili kpra ere to nɛ nkpiɛto kikɛ maŋ wɔtɔ ashi yiri, kawol be ndu li, kenyɛn/keche, ngbar, ebɔrɛ shuŋ, kumu be kekeni nko lakal ko, efuli so nko kebawɔtɔ be ekpa so, kapitɛ, kakurwe nko eyililkpa ko be kabaso.

N naŋ tii so, nkpiɛto kikɛ e sa maŋ wɔtɔ ta a yɔ kumu be kekeni to, demu-ji to, nko efuli nɛ fo shi be eyilikpa durnyaŋ to nɛ loŋ be efuli nna suwe kumo kumu a keni kumo kumu so, nko efuli ko e naa keni kumu so ekpa ko so.

Demu 3

Ekama ko kashenteen ne mobe efute ne mobe kumu be kekun.

Demu 4

A maŋ daga nɛ eko e baa wɔ kenyanya nko kanyaŋ to. Kenyaya, kenya-tɔ nɛ kenya-fa be ekpa kama so daga ku ju.

Demu 5

A man daga bu ka nyan eko nko n wata mo ebasa to, nko n gberge mo kusoe.

Demu 6

Ekama ka kashinten, kaple-kama ne e wa ne bu pin fane esa e la mo mbra be ekpa so.

Demu 7

Ekama na la kukonwule nna mbra be ekpa so, a daga nɛ mbra na e kun ekama nɛ nkpiɛto man wɔtɔ.

Demu 8

Ekama ka kashinten ne bu yolge mo ashi efuli na be demu-ji akpa ne e ya da kashinten kpra ne mbra yili mo nna so.

Demu 9

Ekama man daga ne bu pe mo jiga-jiga so, nko ne bu tii mo ebu nko n ju mo jiga-jiga so.

Demu 10

Ekama kɔ ekpa nɛ edemu-ji kpa nɛ a wɔ amobe amu so, a maa kpiɛ to na nɛ a mige mo to nɛnɛ nɛ jama kikɛ e nu ta a laŋɛ mobe kashinteŋ, asheŋ daga so nɛ kusoe gberge nɛ baŋ sa mo.

Demu 11

- 1. Ekama ne bu fa fo, fo ko kashinten ne fo keni kefa nna, amo bu ji na mbri fo mbra be ekpa so jimaa to ne fo man tin che fo kono.
- 2. A maŋ daga nɛ bu fa ekama nkpal kesheŋ nɛ ku maŋ daga kusoe gberge so ashi efuli na nko efuli-ana kikɛ be mbra so, saŋɛ nɛ e wɔrɔ la be kesheŋ na. A maŋ naŋ daga nɛ bu gberge esa kusoe nɛ ku baa chɔ kumo nɛ bu junkpar n sa mo saŋɛ nɛ e wɔrɔ loŋ be kesheŋ nna.

Demu 12

A maŋ daga nɛ fo luri fo barkasa be asheŋ to jigajigaso, mo dawule, mobe keyale nko mobe kebɔaya akpa, nko nɛ fo tige fo barkasa be jilma nɛ mobe eyilikpa so. Ekama kɔ kashinteŋ nɛ mbra na e kuŋ mo ashi baasa be kebaa luri mobe asheŋ to nɛ ketige nko nduwɛ mobe jilma so.

Demu 13

- 1. Ekama kə kashinten ne e baa nite mobe kumu so yelyela n nan tin chena mobe efuli so.
- 2. Ekama kə kashinten ne e ler efuli kike so, ne mobe efuli so gba n nan tin m beta m ba mobe efuli so.

Demu 14

- 1. Ekama ko kashinten ne e yo efuli ko so n ya molwe mobe kumu.
- 2. Ne bu fa esa kumobe ekpa so nkpal ashuŋ lubi ne e maa lie efuli na be kumu be kekeni be ekpaso nko asheŋ ne a bee doo konokoŋwule be mbra na so, le be kashinteŋ maŋ woto.

Demu 15

- 1. Ekama kə kashinten ne e shi efuli ko so.
- 2. A man daga kekini eko mobe efuli so be keshi jiga-jiga nko n kini mobe kecherga efuli ne e shi na so.

Demu 16

- 1. Benyen ne beche ya bulo, bu ko kashinten ne bu kil n tane kanan ne shen maa kun bumo fane yiri, efuli ne bu shi na so, nko kanane baa bunyan ebore. Bu ko kashinten konwule ashi kakil to ne kakil gbeni so to.
- 2. Poe ne baasa e kil abar, a daga ne bumo-wura-ana be kenyi kike e baa wo kakil na to.
- 3. Kanaŋ la ebɔrɛ so be kesheŋ na n naa la baasa to be katuŋ junkpar po nɛ a daga nɛ jamaa nɛ efuli kikɛ e baa kuŋ kumo.

Demu 17

- 1. Ekama ka kashinten nε e baa ka mobe kumu so be kapitε nko mo nε mo bra-ana.
- 2. A man daga kepuni nko m mon eko mobe kapite.

Demu 18

Ekama kə mobe kumu so be mfɛra be kashinteŋ, lakal nɛ kananɛ e bee bunyaŋ ebərɛ. La be kashinteŋ tii mobe kechɛrga kananɛ e bee bunyaŋ ebərɛ nko mobe yɛrda, nɛ mobe kumu so be keshuŋ ebərɛ-shuŋ mo nawule nko mo nɛ mo bra-ana.

Demu 19

Ekama kə mobe mfɛra nɛ kamalga be kashinteŋ. La be kashinteŋ tii kumu so be mfɛra be kefɛ nɛ shɛŋ maa kuŋ mo, e naa kə mobe kashinteŋ nɛ e fin, n nya nko n sa kebɔaya nɛ lakal ekpa kikɛ so nɛ mbarga kikɛ maŋ wətə.

Demu 20

- 1. Ekama kə mobe kashinten ne e ba wə kagbenewushi be nsher to.
- 2. Bu maa nyan eko a wata nsher ko to.

Demu 21

1. Ekama kɔ kashinteŋ nɛ e baa wɔ efuli so be awura-sheŋ to mo gbagba nko nɛ bu lara ba sa yɛlyɛla so nɛ bu vili bumo be ntilemu.

- 2. Ekama ko kashinten ne eji mobe efuli so be kusone ku la ekama peye be tuno kanane eko gba been ji kumobe tuno nna.
- 3. Baasa be aparsheŋ a daga a ka la awura-sheŋ be egbel tulwase la be aparsheŋ daga nɛ a shi saŋɛ saŋɛ be kɔnkɔŋ be kelɛ kashinteŋ be ekpa so n naa la ekama be kesheŋ nɛ baa lɛ kɔnkɔŋ nna kegblanto nko kumo nɛ ku bɛ kɔnkɔŋ be kelɛ be mbra so.

Demu 22

Fo kama ne fo wo baasa to, fo ko kashinten ne baasa e kun fo, a daga ne fobe efuli so ne efuli-ana kike ka pe abar be kasher to, efuli-ana be keblase to ne amobe kapite be albarka to ne fo nya eyilikpa ne naŋkur ne ku daga fo dimedi ne dankare be ekpa so.

Demu 23

- 1. Ekama kɔ kashinteŋ nɛ e shuŋ kushuŋ, nɛ e fin mobe kumuso be kepar ke Kushuŋ n naŋ shuŋ kushuŋ mbra be ekpa so n naŋ kuŋ mobe kumu ashi ketase fuloŋ to.
- 2. Ekama kə kashinten ne bu ka mo kakəka konwule ne kushun konwule ne nkpieto kike man wətə.
- 3. Ekama kɔ kashinteŋ nɛ e ji mobe kushuŋ be tunɔ, mo nawule nko mo nɛ mobe keyale nɛ e naa wɔ kebawɔtɔ nɛ ku daga dimedi, n naŋ fin kechɛto ko nɛ ku daga ashi baasa kutɔ.
- 4. Ekama ka kashinten nε e baa wa beshumpo be kanakonwule to nε bu baa kun mobe aparshen.

Demu 24

Ekama ko kashinten ne e wushi ashi mobe kushun akpa ne mobe ketase fulon to, kushun na be jemane e sa man poo eshumpo na so ne e nan nu ebel ashi sane sane be ewushi ne ku ko kakoka.

Demu 25

- 1. Ekama kə kashinten ne e ba wə kebawətə lela to, mo ne mobe keyale, ta alane eyur be alemfia, ajibi-ji so, asə-buuso, kowu chena so to ne kusə kama ne ku la jamaa peye, e naa kə kashinten ne e kun mobe kumu sane ne e man naa wə kushun to, ne e ka wə kulə to, ne kekulwu to, ne kenimu to nko kebawətə ko ne ku man duli mo.
- 2. Kenio to ne kebia to, kike daga kekeni so nene n naŋ daga keche to. Mbia ne bu kurwe kakil to nko kejipo to daga kakuŋ koŋwule.

Demu 26

- 1. Ekama kə kashinten ne e nya kebala ne kabii. Kebala ne kebii daga ne bekekarso na e nya kumo yelyelya. Kebala ne kebii kekarso been ba la boshine. A daga ekama ka nya enə to ne broni be ashun be kebala ne kebii; benimu male be kebala ne kebii male daga ne ku be kenyi so.
- 2. Kebala ne kebii been lie dimedi be eyur kudu-anyo kike, n nan woto elen to, jilma ta a lane dimedi be kashinten ne mobe kumu so be ashen kpra ere. Ku been teni kenu-n-sa-abar so, kanyiti ne kenakpa efulianan to, yiri nko ebore be beshumpo be ntunso-ana to, n nan teni. Durnyan be efuliana be konokonwule be kebawoto kike ne kanbene wushi e baa woto.
- 3. Benawura-ana ka kashinten ne ekpa ne bu lara kebala ne kebii be ekpa ne ku daga bumobe mbia.

Demu 27

- 1. Ekama kə kashinten mobe kumu so ne e tin wərə mobe baasa be adankareshen n nan tin ji adankare be asə ləne so ne kabre be kache be kinishi buwi be kenyi be tunə.
- 2. Ekama kə kashinten ne ekpa ne e kun mobe kumu so ne kebelen be kushun.

Demu 28

A daga ne ekama e nya dimedi ne efuli-ana kike be kebawata, ne kashinten ne kumu so be ashen ne a wa kevili kpra ere to e kurwe ebi lela.

Demu 29

- 1. Ekama kə mobe kushun baasa to, bumo to nɛ e bee kii esa lɛla.
- 2. Ne esa bee bo mobe kashinten ne kumu so be ashen so a daga ne e baa de mbra so, sane na so e maan tor mo barkasa ko be geshi to, lon e been woro kusone ku daga ne ashen e be abar so nene ne ye-ne-n-ye be kebawoto e nya edesekpa baasa to.
- 3. Kashinten ne kumu so be ashen ere man daga ku wərə amo m foe ekpa kanane durnyan be efuli-ana be kənəkonwule yili kumo nna.

Demu 30

Shen man wo kawol ere to a nini fane efuli ko pkelen, baasa nko esa ko dawule peye nna, amoso eko man ko ekpa ne e woro keshen ko ne ku been jija kashinten ne kumu so be ashen ne a wo kawol ere to.